

"2. Ved tilsetting i vitenskapelig utdanningsstilling og ved særlige avtaler om forskerutdanning skal det utformes en arbeidsplan, som utgjør en del av en forpliktende avtale mellom partene, og som bl.a. skal omfatte en bestemt faglig veiledningsordning for forskerrekrutten.

3. Avtale om faglig veiledning inngås mellom forskerrekrutten, den faglige grunnenhet (institutt/avdeling) hvor vedkommende får arbeidsplass, og overordnet administrativ instans eller tilsettingsmyndighet (fakultet, og i tillegg NAVF for NAVF-ansatte)."

Denne avtalen eller kontrakten ble da også i forslagsfasen nokså skarpt kritisert av de "gamle stipendiatene" i systemet - de som i praksis kommer til å disputere som dr. philos... Men det virker som dagens nye stipendiatene ikke i særlig grad stiller spørsmål ved veiledningskontraktene, men aksepterer dem som noe gitt - a fact of life. Slik sett er forskerstipendiatene - i dag - mindre frie enn de selv var som hovedfagsstudenter - enn hovedfagsstudentene er i dag. Selvfølgelig er det slik at stipendiatene hever full lønn - og dermed forventes å være heldagsarbeidere ved fakultetet - noe de færreste hovedfagsstudenter i dag kan sies å være - men situasjonen er likevel nokså paradoksal.

Likevel tror jeg det er galt å hevde at de nye "forskerrekruttene" - de innenfor dr.art.-programmet - bare passivt aksepterer de nye tingenes tilstand; slik jeg kan bedømme det på nært hold, innenfor Klassisk og romansk institutt, er det - langt mer enn før en faglig selvbevisst gruppe vi står overfor, en gruppe som er fullt klar over sin privilegerte stilling og over de krav som stilles til dem, men også klar over hvilke krav de selv kan stille - til veiledning for eksempel - og også når de kan si "nei" og vente aksept for det.

Førsteamanuensis Kjell Johan Sæbø
Germanistisk institutt:

Tverrfaglig hovedoppgavekurs for hovedfagsstudenter i språk

I forelesningskatalogen for vårsemesteret 1992 står det på de gule sidene, som skal informere om tilbud som kan egne seg for flere fag ved fakultetet vårt, i en egen avdeling som heter «Fellestiltak for hele fakultetet», et arrangement som er kalt «Innsamling, avgrensing og bearbeiding av språklige data». Midt i desember ble jeg pekt ut til å stå for det arrangementet. Det sto ikke tid og sted, det sto ikke volum på arrangementet; men det var tenkt som et slags seminar eller kurs som skulle ta en dobbelttime hver fjortende dag gjennom et helt semester, eller en dobbelttime hver uke et halvt semester, fortrinnsvis da det andre halve semesteret.

Siste gangen er i dag, fra kl 2 til 4 skal jeg ha den siste dobbelttimen av 10 (så det ble nærmere en dobbelttime i uka et helt semester). Jeg ventet til 5 uker var gått med å sette i gang.

Bakgrunnen for opplegget

Jeg vil først få si litt om bakgrunnen for opplegget og de fordelene som det var tenkt, eller kan tenkes, å ha. Det var på fakultetskonferansen om hovedfag sist høst at ideen ble lansert - av Otto Prytz ved Klassisk og romansk - og det ble bestemt at noe sånt skulle en ha, som et slags metodekurs for begynnende hovedfagsstudenter som skal skrive en språklig hovedoppgave. Og som den litt tunge tittelen «Innsamling, avgrensing og bearbeiding av språklige data» sier, skulle det legges vekt på det en kan kalle kvantitativ, eller empirisk, metode.

Fordeler med et slikt opplegg

For det første er det klart at et slikt tiltak kan ha en effektiviserings- og rasjonaliseringseffekt. Tittelen på innlegget mitt på programmet til denne konferansen har ordet «tverrfaglig» i seg. Det er litt misvisende når det gjelder de språklige delene av hovedfagene her på bruket - jeg vil heller foretrekke termen «fellesfaglig» eller «overbyggende». Det er

klart at det går på tvers av instituttgrensene, men hva som er fag, har en teknisk definisjon, som stort sett sammenfaller med institutter og avdelinger, men det har også en faglig dimensjon, og da står en friere til å definere hva som er faget. Og den effektiviseringsgevinsten som kan ligge i et sånt kurs, beror nettopp på at vi har så mye felles, de ulike språkfagene - kanskje spesielt på språksida. Slik at i stedet for at det skal stå et stort antall lærere på innføringskurs for hovedfagsstudenter og preke den samme prekenen, nemlig lingvistisk metode og teori, så skulle en kunne slå gruppene sammen, og de andre lærerne kunne få fri og ta seg til andre nyttige ting. Det er sagt på en enkel måte den rasjonaliseringsgevinsten som et slikt tiltak vil kunne bringe.

Men så er det et poeng til: Er det så sikkert at det er den samme prekenen som prekes rundt om på fagene? I innlegget til Lombmæs og Reinton hørte vi litt om at det kan være forskjellige fagtradisjoner ute og gå, og det er tilfellet også når det gjelder språkvitenskap. Det finnes i praksis noe som kan kalles særskolingvistikk: tysk lingvistikk, engelsk lingvistikk, fransk lingvistikk, russisk lingvistikk, og så videre. Og i språkvitenskap er ikke disse fagtradisjonene så klart motivert som i litteraturvitenskap. For litteratur har et sterkt innslag av kultur som er årsak til at en nasjon har utviklet særegne litteraturteorier som er nært knyttet til den kulturelle konteksten som nasjonallitteraturen er blitt til i og lest i - men når det gjelder språkvitenskap, er det vel ganske ukontroversielt at innsikten i ett språk blir større jo flere språk det språket sammenliknes med. Og fellesnevneren for alle språk kan kalles universalgrammatikk. Sannheten er nok, når det gjelder de ulike fagtradisjonene på de ulike særskåkene, at det dreier seg om pseudoteorier som har fått lov å utvikle seg i isolerte miljøer. Og dette er ikke noe særnorsk fenomen - jeg har inntrykk av at det gjelder over hele verden.

Dermed er konklusjonen at dels får vi en rasjonaliseringsgevinst, men dels får vi kanskje også en slags utluftingsgevinst av å ha felleskurs for alle hovedfagsstudenter i språkvitenskap, etter modell av forskerutdanningen. Vi kan si det på den måten at det å ikke ha slike kurs, ikke bare er urasjonelt, men også litt irrasjonelt.

En praktisk fordel med et slikt opplegg er at det å slå sammen studenter i større grupper kan være heldig i seg selv - for selv i de største språkfagene våre er det ikke så mange studenter som er i startfasen på en språkvitenskapelig hovedoppgave. Det er vel ulike oppfatninger av hva som er den ideelle størrelsen på ei gruppe, men jeg mener at det bør

være flere enn fem, og enkelte sitter jo og underviser for et par stykker. Dessuten viser det seg at studentene setter stor pris på å treffe studenter fra andre fag og få snakke uformelt sammen med dem, for å få utvekslet erfaringer med veiledere, med undervisningsopplegg, med fagtradisjoner, slik at det blir en gunstig utjamningseffekt når gruppene blandes.

Hvordan la vi dette opp

Vi har ved fakultetet en internasjonal kapasitet i kvantitativ metode, Stig Johansson i engelsk, så jeg gikk til ham og fikk gode råd. Metoden i empirisk språkvitenskap skal - og dette skiller seg skarpt fra det vi er blitt fortalt om litterær metode - kunne være en oppskrift, og jeg tenkte at hvis denne metoden er så god som den gir seg ut for å være, så skulle det være mulig for oss å ta for oss et emne og lage et skjelett til en hovedoppgave sammen. Som sagt, så gjort. Vi bestemte vi oss for å lære etter Emile-metoden, og ta for oss det vi trengte av metodestoff etter hvert som vi fikk bruk for det. Til slutt skulle det komme et produkt ut av prosjektet.

Og hva skulle vi finne på som kunne samle flest mulig? Det finnes så mange forskjellige slags hovedoppgaver, også av empirisk art, i språkvitenskap, og jeg tror at mange som selv veileder, fordi de sitter i egne fagtradisjoner, ikke er helt oppmerksomme på at spekteret er så vidt: Om det er fonologi, syntaks, semantikk, og så videre, det er nå så - men tenk på alle bindestreklingvistikkene - sociolingvistikk, psykolingvistikk, nevrolingvistikk, språkpedagogikk, og så videre og så videre, og noen ser på den bindestreklingvistikken som er typisk for ens eget språkfag, som den mest naturlige måten å drive lingvistikk på.

Her satt vi da og skulle samles om minste felles multiplum, for det er jo uansett umulig å dekke hele spekteret. Så da valgte vi et objektspråk som alle har et forhold til, nemlig språket norsk. Vi ville undersøke et fenomen i norsk, og da et syntaktisk fenomen, siden syntaks kan sies å ligge i skjæringspunktet for alt hva en ellers måtte beskjeftige seg med i hovedoppgaven, og siden syntaks er noe som alle har ganske gode kunnskaper om fra mellomfag, samme hvilket språkfag de kommer fra, og samtidig ganske gode intuisjoner om.

Men jeg ville jo ikke treffe noen beslutning om hva slags fenomen vi skulle undersøke, så jeg satte opp noen alternativer, og så laget vi pilotprosjekt og gikk ut og samlet eksempler på de forskjellige fenomenene, og så hva vi likte best - hva vi fant passe mye av, hvor det ikke var for store avgrensingsproblemer, hvor det virket som at det var fornuftige korrelasjoner å hente, - og da ble vi stående ved s-passiv i norsk. Det er hypoteser ute og går om at det er en forskjell mellom s-passiv og bli-passiv, andre mener at det ikke er noen forskjell, og hva kan de eventuelle forskjellene henge sammen med. Og da sendte vi to av deltakerne ut på befaring, til å intervju to av fakultetets forskere som har god greie på passiv i norsk, Helge Lødrup på lingvistikk og Alma Næss på germanistikk, og til å sanke Stand der Forschung. Av dette utvant vi en del hypoteser som vi la til grunn for hvilke trekk i konteksten som vi skulle merke oss og merke av på et egnet skjema. Så gikk vi ut i felten, og vi har samlet opp mot 50 000 ord tekst, fra forskjellige tekstkategorier, og det ble opp mot 400 belegg, så det begynner å likne noe, og så la vi dette inn i en database. Jeg hadde tenkt å bruke HyperCard, men så mente en student fra semittisk at nei, vi må bruke FileMaker Pro, det er bedre egnet til dette formålet. Han satte meg inn i det, og så brukte vi det i stedet.

Etter at vi hadde lagt inn alt i databasen, undersøkte vi hvilke korrelasjoner som var signifikante. Vi hadde skilt mellom bli- og s-passiv, presens og infinitiv, med og uten agensfrase, og så hadde vi substituerbarhet mellom de to passivformene som et attributt, med opsjonene A (uinnskrenket utbyttbarhet), B (? - betydningsforskyvning eller merkelig effekt) og C (* - direkte ugrammatisk resultat). Disse vurderingene gikk vi ut og testet på uavhengige informanter, slik at også informantproblematikken ble belyst. Så kunne vi korrelere disse korrigerte vurderingene med forskjellige trekk i konteksten, f.eks. presens og infinitiv. Noen korrelasjoner fant vi var klart insignifikante, andre var klart signifikante, slik at metoden beviste sin effektivitet. Vi måtte jo sette oss inn i statistikk, vi måtte finne ut om signifikans, om uavhengige og avhengige variable, og om feilmarginer.

I noen uker nå har jeg slept datamaskinen inn i seminarrommet og lagt et spesielt apparat på overheadprojektoren slik at skjermbildet blir projisert på lerretet, hvor vi har databasen on-line. Og i dag, siste gangen, skal vi strekke en ledning fra maskinen til en kontakt i veggen som jeg har koplet til eternettet i telematikkrommet, slik at vi får kontakt med fakultetets UNIX-maskiner, og demonstrere maskinell

søking i fritekst. Her kommer det et ordentlig tverrfaglig aspekt inn: Det vi skal søke i, er Oldsaksamlingens register over faste fornminner, som Dokumentasjonsprosjektet har liggende, og som vi har fått tilgang til. Der finnes det masse s-passiver. Og vi skal gå inn i den ordbokdatabasen over Bokmålsordboka og Nynorskordboka som Dokumentasjonsprosjektet også har laget, og finne de verbene som slutter på -s.

Alle er enige om at det har vært et fint kurs, og de konkrete resultatene, som kan leses ut av et 12 siders notat, kan nok være interessante for norsklingsvister.

Figuren på neste side viser tre av postene i databasen.

VERB: PASSIV ☒ -s- ☐ bli

TEMPUS ☐ PRESENS ☒ INFINIT

AGENS ☐ MED ☒ UTEN

KONTEKST: Stoffet er 56% polyamid / 18% elastan / 13% polyester / 13% bomull, og kan vaskes i maskin.

SUBSTITUTT ☐ A ☒ B ☐ C

KILDE:

VERB: PASSIV ☒ -s- ☐ bli

TEMPUS ☐ PRESENS ☒ INFINIT

AGENS ☐ MED ☒ UTEN

KONTEKST: Etter hver behandling vil gjenveksten av hår hemmes dramatisk.

SUBSTITUTT ☐ A ☒ B ☐ C

KILDE:

VERB: PASSIV ☒ -s- ☐ bli

TEMPUS ☒ PRESENS ☐ INFINIT

AGENS ☐ MED ☒ UTEN

KONTEKST: Den jevner ut sprekken mellom madrassene slik at sengen føles som én eneste stor King Size-madrass!

SUBSTITUTT ☐ A ☒ B ☐ C

KILDE:

Førsteamanuensis Andreas Gisle Lombnæs og
Førsteamanuensis Ragnhild Reinton,
Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap:

Seminar i litteraturteori for hovedfagsstudenter i litteratur

Høstsemestret 1992 gir Avdeling for allmenn litteraturvitenskap som en prøveordning undervisning i litteraturteori for 1. semester hovedfag for studenter som tar sikte på litterær hovedoppgave ved fakultetet. Undervisningen, i form av et seminar med en dobbeltime hver uke i 6 uker, legges i forlengelsen av et 6 ukers skrivekurs for avdelingens egne studenter. Studenter uten litteraturvitenskap i fagkretsen anbefales å følge oversiktsforelesninger over hovedretninger i vårt århundres litteraturforskning til grunnfag i allmenn litteraturvitenskap.

På seminaret vil man diskutere sentrale tekster, fortrinnsvis primærtekster (altså ikke typen innførings- og oversiktsverker) som tar for seg grunnlagsspørsmål i litteraturvitenskapen slik som litteraturens egenart, genre og teori. Hver dobbeltime tenkes å ta for seg ett problemområde.

For avdelingens egne studenter kan seminarinnlegg (subsidiært semesteroppgave) innlevert skriftlig, medføre fritak for prøving i deler av pensum til hovedfagseksamen i allmenn litteraturvitenskap.

Vårsemestret 1993 planlegges et tilsvarende seminar i litteraturvitenskapelig metode, en dobbeltime hver uke i 6 uker. Her skal én metode belyses ut i fra utvalgte primærtekster.

Avdelingen legger vekt på at undervisning på hovedfagsnivå bør sikte mot å belyse fagets (litteraturens) egenart, og at det derfor ikke kan legges opp til et rent instrumentelt ferdighetskurs. Dette gjelder i desto høyere grad som undervisningsopplegget også må ta sikte på å tilgodese de egne studentenes behov.

På grunn av ulike tradisjoner beroende på de aktuelle fagenes orientering mot forskjellige nasjonallitteraturer vil det skisserte opplegget ikke være ukontroversielt. På den annen side er det utvilsomt en fordel at det opprettes et forum hvor disse forskningstradisjonene kan møtes til en forhåpentligvis fruktbar debatt.